

Верховний
Суд

Судова практика Верховного Суду з питання використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій як доказів у кримінальному провадженні

Наталія АНТОНЮК,
Заступник голови Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду

Сторона захисту має право реалізувати свої процесуальні права, у тому числі право на доступ до матеріалів, які могли підтвердити позицію захисту про провокацію кримінального правопорушення.

Наслідок поведінки сторони, яка своїми діями унеможливила або значно ускладнила дослідження важливих доказів судом, має тлумачитися на користь протилежної сторони, щоб не заохочувати сторону до використання таких прийомів.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що потерпілий здійснював підприємницьку діяльність більше року і це свідчить про те, що ця діяльність здійснювалася лише для мети розслідування у цьому провадженні, що вказує на провокацію засудженого до вчинення злочину.

Колегія суддів ККС звернула увагу на те, що як свідчать матеріали, така підприємницька діяльність здійснювалася під час подій, що розглядаються у цій справі, і не була імітована. Крім того, сама по собі імітація певних дій, намірів і інших обставин є складовою частиною такої слідчої дії як контроль за вчиненням злочину, для чого ст. 273 КПК передбачає повноваження органів розслідування, крім інших імітаційних заходів, використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій.

Таким чином, ця обставина не може сама по собі свідчити про провокацію злочину, якщо не доведені обставини, які свідчать про спонукання особи до вчинення злочину.

Висновок про застосування норм права, передбачених статтями 86, 246, 271 КПК, у їх взаємопоєднанні з положеннями статей 32, 307 КК:

НСРД – контроль за вчиненням злочину щодо двох окремих злочинів (за відсутності в organу досудового розслідування відомостей про наявність ознак продовжуваного або триваючого кримінального правопорушення та єдиного умислу щодо вчинюваних діянь), кожен із яких, на переконання слідчого, прокурора, містить ознаки самотійного одиничного злочину, які лише за правилами їх юридичної оцінки кваліфікуються за відповідною частиною ст. 307 КК («розірвана» повторність тотожних злочинів), оскільки за приписами ст. 33 КК не мають ознак сукупності, має бути здійснений на підставі окремої постанови прокурора щодо кожного окремого кримінального правопорушення.

Здійснення в такому кримінальному провадженні НСРД – контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки щодо фіксування двох самотійних тотожних злочинів, кожен із яких кваліфікується за відповідною частиною ст. 307 КК, на підставі однієї постанови прокурора є здійсненням НСРД щодо виявлення і фіксації другого злочину без належної процесуальної підстави, що за приписами ч. 2 ст. 86 КПК є безумовною підставою визнання доказів недопустимими.

Складення протоколу за результатами проведення НСРД та направлення його прокурору є обов'язком працівника оперативного підрозділу, пропущення ним строку виконання обов'язку не спричиняє його припинення.

Допущене перевищення визначеного кримінальним процесуальним законом строку порушує порядок кримінального процесу, невід'ємною складовою якої є встановлені законом строки передачі прокурору протоколу про проведення НСРД. Втім, таке порушення не має істотного впливу на права підозрюваного, зокрема, й на захист, і, з огляду на це, не містить ознак істотного порушення кримінального процесуального закону.

Допущене порушення може впливати на оперативність досудового розслідування і своєчасність прийняття рішень прокурором задля його забезпечення у встановлені процесуальні строки.

Порушення строків, встановлених ч. 3 ст. 252 КПК, при складенні протоколів про проведення НСРД, саме по собі ще не може свідчити про необхідність визнання недопустимими результатів цих НСРД.

Норми КПК не покладають обов'язку на орган досудового розслідування у кожному випадку звертатися до експерта для одержання висновку судової криміналістичної експертизи аудіо-, відеозаписів НСРД у певному кримінальному провадженні.

Зазначення в резолютивній частині ухвал апеляційного суду про надання дозволу на проведення декількох НСРД не суперечить вимогам КПК, а тому не може бути підставою для визнання таких ухвал незаконними.

Розрив у часі між внесенням відомостей до ЄРДР та безпосереднім одержанням неправомірної вигоди не може сам по собі свідчити про те, що йдеться про провокацію злочину, оскільки орган досудового розслідування не може чітко спрогнозувати конкретну дату вчинення злочину. Його завдання – лише фіксація такої протиправної діяльності, яка інколи відбувається тривалий проміжок часу через специфіку вчинюваного злочину.

Процесуальні строки поділяються на строки реалізації права та строки виконання обов'язку. Їх недотримання спричиняє різні правові наслідки. Закінчення строків реалізації права призводить до втрати можливості з боку носія цього права ним скористатися. Закінчення строку виконання обов'язку не спричиняє його припинення. Обов'язкова дія повинна бути виконана і після закінчення строку, крім випадків, коли виконання обов'язку призведе до порушення процесуальних прав учасників провадження

Складення протоколу за результатами проведення НСРД та направлення його прокурору є обов'язком працівника оперативного підрозділу, то пропущення ним строку виконання обов'язку не спричиняє його припинення. Допущене перевищення визначеного кримінальним процесуальним законом строку, порушує порядок кримінального процесу, невід'ємною складовою якої є встановлені законом строки передачі прокурору протоколу про проведення НСРД. Втім, таке порушення не має істотного впливу на права підозрюваного, зокрема й на захист і, з огляду на це, не містить ознак істотного порушення кримінального процесуального закону.

Закон не виключає можливості доручення проведення певної НСРД, крім слідчого й уповноваженого прокурора і не вимагає обов'язкового доручення на проведення НСРД саме конкретному працівникові певного оперативного підрозділу, вказуючи, що таке доручення видається уповноваженому оперативному підрозділу як структурній одиниці певного органу чи установи.

Не є підставою для визнання доказів, отриманих під час проведення НСРД, недопустимими складення всіх протоколів за результатами проведення цих слідчих дій оперуповноваженим, адже за змістом ч. 6 ст. 246 КПК проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення НСРД можуть залучатися також інші особи.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 257 КПК на підставі ухвали слідчого судді може бути використана в іншому кримінальному провадженні лише отримана під час проведення НСРД інформація щодо ознак такого кримінального правопорушення, яке не розслідується в кримінальному провадженні, в якому проводились ці заходи.

У разі об'єднання кримінальних проваджень потреби у дозволі слідчого судді на її використання немає, оскільки наданий раніше дозвіл слідчого судді на збирання і використання такої інформації вже існує в одному об'єднаному кримінальному провадженні. Така потреба виникає лише у випадку, коли цю інформацію необхідно використати в іншому кримінальному провадженні не об'єднаному з тим, в якому надавався дозвіл на проведення НСРД.

Фіксація в протоколі контрольованої закупки інформації про її учасників, їхню поведінку та домовленості не трансформує цю НСРД в іншу, а саме в спостереження за особою.

Залучення особи до конфіденційного співробітництва є не різновидом НСРД, а лише складовим елементом їх проведення, що вбачається з положень ч. 2 ст. 246 КПК, де перераховуються види НСРД які можуть проводитись у справах про тяжкі та особливо тяжкі злочини, і є тільки способом їх проведення.

Рішення про застосування заходів безпеки, в якому міститься інформація про анкетні дані особи, яка дала згоду на конфіденційне співробітництво і до якої застосовано такі заходи, відповідно до положень ч. 1 ст. 252 КПК та п. «а» ст. 15 Закону «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» є державною таємницею і до матеріалів кримінального провадження не приєднуються, а зберігаються окремо в органі, в провадженні якого перебуває кримінальне провадження. За правилами ч. 3 ст. 317 КПК такі матеріали для ознайомлення іншим учасникам не надаються

Верховний
Суд

Дякую за увагу!

